

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЌЗОРИИ
ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ**

**ПАЁМИ ДОНИШКАДА
ТАФАККУРИ ТАЪРИХ
АНВОРИ ИЛМ**

**ВЕСТНИК ИНСТИТУТА
ПОЗНАНИЕ ИСТОРИИ
СВЕТОЧ НАУКИ**

**BULLETIN OF THE INSTITUTE
KNOWLEDGE OF HISTORY
LIGHT OF SCIENCE**

Нашри махсус/Специальное издание/Special edition

Панчакент-2023

[https:// Dotpanj.tj](https://dotpanj.tj)

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЗГОРИИ
ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАНЧАКЕНТ**

МАВОДИ

Анҷумани илмӣ-амалии байналмиллалии “Хонишҳои V – уми Артуч”
бахшида ба “Масоили мубрами илмҳои педагогӣ, иҷтимоӣ-гуманитарӣ ва
фанҳои дақиқ дар замони муосир”, 4-6 июли соли 2023 дар Донишкадаи
омузгории Тоҷикистон дар шаҳри Панчакент

МАТЕРИАЛЫ

Научно-практической международной конференции “V – e Artuchevskie
чтения”, посвященной «Актуальным вопросам филологических, социально-
гуманитарных и естественных наук в современное время», 4-6 июля 2023
года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент

MATERIALS

Scientific and practical international conference “IV - s Artuchs Readings”,
dedicated to “Actual Issues of Philological, Social, Humanitarian and Natural
Sciences in modern times”, July 4-6, 2023 at the Tajik Pedagogical Institute in the
city of Penjikent

Панчакент - 2023

МУАССИС:

Донишкадаи омӯзгории

Тоҷикистон дар ш.Панҷакент

МАВОДИ Анҷумани илмӣ-амалии байналмиллалӣ “Хонишҳои V – уми Артуҷ” бахшида ба “Масоили мубрами илмҳои педагогӣ, иҷтимоӣ-гуманитарӣ ва фанҳои дақиқ дар замони муосир”, 4-6 июли соли 2023 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент. Ҷилди II. – 844 с.

МАТЕРИАЛЫ Научно-практической международной конференции “V – e Artuchevskie chteniya”, посвященной «Актуальным вопросам филологических, социально-гуманитарных и естественных наук в современное время», 4-6 июля 2023 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент. Том II. – 844 с.

MATERIALS Scientific and practical international conference “IV - s Artuchs Readings”, dedicated to “Actual Issues of Philological, Social, Humanitarian and Natural Sciences in modern times”, July 4-6, 2023 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent. Vol. II. – 844 s.

Баъзе фикр ва хулосаҳои дар маҷалла омада бо нуқтаи назари таҳририят соғор наомаданаши мумкин аст. Барои дурустии иқтибос, ҳавола, пайнавиштҳои дараҷаи илмӣ, услуб ва баёни мақолаҳо муаллифҳо масъуланд.

Мнение редколлегии не всегда совпадает с мнением авторов. За достоверность цитат и ссылок, научный уровень, стилистику статей ответственны авторы.

The opinion of the editorial board does not always coincide with the opinion of the authors.

The authors are responsible for the reliability of citations and references, the scientific level, and the style of the articles.

Дар вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10.04.2023 ба қайд гирифта шудааст (№1283/МҚ-97, №284/МҚ-97, №285/МҚ-97)

Сармуҳаррир:

Ансорӣ Муаззамхон, профессор

Мухаррири масъул:

Воҳидов Шодмон, д.и.т., профессор

Котиби масъул:

Шарифова Гулшарӣ, н.и.ф., дотсент

Манзил:

735500, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти

Суғд, ш.Панҷакент, хиёбони Рӯдакӣ – 106. t-mail: pamir555@inbox.ru

Ҳайати таҳрирӣ/Редакционная коллегия:

Азизов А.А. д.ф.п.профессор (Тоҷикистон)

Аминов Б. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Аханов Б.Ф. к.п.н. дотсент (Қазоқистон),

Ғаффоров Ш.С. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Ғойибов Б.С. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Джумаев М.И.н.ф.пед., профессор

(Ўзбекистон)

Исакова М.С. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Киямов Н.С. д.п.н., профессор (Ўзбекистон)

Қобулов Э.О., д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Қурбонов Ш. Ф. н.и.бостон. (Тоҷикистон)

Лурье П.Б. н.ф.ф. (Россия)

Мирзаев Н. М. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Мирзоюнус М.М.д.ф.ф., профессор

(Тоҷикистон)

Мунинов А.Қ. т.ф.д.профессор (Туркия)

Мухамедова Д.Ғ. д.ф.равон.профессор

(Ўзбекистон)

Набиев В. д.ф.т., профессор (Тоҷикистон)

Наҷмиддинов Ф.Н. д.ф.и. дотсент (Тоҷикистон)

Нормуродова Г.Б. д.ф.т., профессор

(Ўзбекистон)

Петрусевич А.А., д.ф.п., профессор (Россия)

Расулов А.И. д.ф.равон.профессор

(Ўзбекистон)

Раҳимов Н. д.ф.т., профессор (Тоҷикистон)

Резван Е. д.ф.т.профессор. (Россия)

Сабурий Х. М. д.ф.п.профессор (Тоҷикистон)

Саидов И.М. д.ф.т.профессор (Ўзбекистон)

Сафаев Н.С. д.ф.равон.профессор

(Ўзбекистон)

Сафаров Т. Т.ф.н.дотсент (Ўзбекистон)

Турсунов С.Н. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Холиқова Р.Э. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Ҳайитов Ш.А. д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Шамсиев Ў.Б. д.ф.равон.профессор

(Ўзбекистон)

Шанкар М. (Исроил)

Шарапов Ш.Ҳ.д.ф.п.профессор (Тоҷикистон)

Шодиева Ш. PhD аз фанни таърих.

(Ўзбекистон)

Эргашев Ж.Ю. PhD аз фанни таърих.

(Ўзбекистон)

Эркинов А. С. д.ф.ф., профессор (Ўзбекистон)

Эрназаров Ф.Н.д.ф.т. профессор (Ўзбекистон)

Эшов Б.Дж, д.ф.т., профессор (Ўзбекистон)

Эшонқулов И. н.ф.ф., дотсент (Ўзбекистон)

Нашри махсус

Специальный выпуск

Special edition

© ДОТП, “Анвори илм”, соли 2023.

УДК 7А6,1

Муртазаев У.И., Бахриев С.Х., Бахриев М.Х., Бобоев Н.Д.

ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ ТУРИСТИЧЕСКИХ ДЕСТИНАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

Аннотация: рекреационные районы РТ в соответствии с их таксономическим рангом разделены на: республиканский макрорайон, внутриобластные районы (Согдийская область, г. Душанбе и районы республиканского подчинения, Хатлонская область и Горно-бадахшанская автономная область) и локальные микрорайоны.

Раскрыт набор факторов, положительно влияющих на потенциал и развитие туристических дестинаций.

Благодаря ряду мер по развитию туристических дестинаций увеличился объем внешнего и внутреннего туризма (по сравнению с 2013 г. в 2020 г. в 6 раз возросло число только внешних туристов).

В статье подробно описано состояние дестинаций 4-х выделенных внутриобластных районов, а также приоритетные направления их функционирования.

Ключевые слова: туристические дестинации, административные регионы РТ, туризм, рекреация, туристический потенциал, внешний и внутренний туризм, туристическая отрасль, состояние, виды туризма.

Вопрос состояния дестинаций в РТ тесно связан с проблемой туристической таксономизации и районирования туристических зон в стране. Согласно нашей позиции по иерархической структуре рекреационных районов при туристическо-рекреационном районировании в республике, ее деление в структуре рекреационных районов в соответствии с их таксономическим рангом выглядит как:

- Республиканский макрорайон;
- Внутриобластной район;
- Локальный микрорайон.

Проанализировав различные точки зрения [1-11], мы пришли к выводу, что оптимальной основой для районирования, может быть административное деление Республики Таджикистан (рис. 1).

Исходя из этого мы разделяем страну на следующие районы:

- Северный район – Согдийская область;
- Центральный район – город Душанбе и Районы республиканского подчинения;
- Южный район – Хатлонская область;
- Юго-восточный район – Горно-Бадахшанская автономная область.

V.Xenning tomonidan “Katta Surxqotal yozuvi”ning to‘liq o‘qilishi “Baqtriya yozuvi” atamasining fanga kiritilishiga va unga qadar bu kabi xat namunalariga nisbatan “to‘xar”, “kushon” va “kushon-baqtriya” xatlari kabi nomlarning qo‘llanishiga batamom chek qo‘ydi.

Eng Qadimgi baqtriya yozuvlari qayd etilgan yodgorliklardagi inshoot va madaniy qatlamlar va ularning sanalari:

Mirzaqultepa. Miloddan avvalgi I – milodiy I asrlar;
Fayoztepa. Milodiy I asr;
Kampirtepa. Milodiy II asrning birinchi yarmi;
Qoratepa. Milodiy II – IV asrlar;
Ayritom. Milodiy II – III asrlar;
Zartepa. Milodiy III – IV asrlar;
Dalvarzintepa. Kushon davri;
Xotinrabot. Kushon davri;
Xayitobodtepa. Milodiy IV V – asrlar.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Массон М.Е. Археология Средней Азии. Ташкент, 1960.
2. Вертоградова В. В. Индийская эпиграфика Каратепе. М.; Наука, 1996.
3. Чориев З, Шайдуллаев Ш, Аннаев Т. Ўзбекистон ҳудудида ёзувнинг пайдо бўлиши ва тараққиёти. Т.: Янги аср авлоди, 2007.
4. Пидаев Ш. Қадимги Ўзбекистонда буддавийлик ва буддавий мерос. Т.: “Ўзбекистон”, 2011.
5. Аскарлов А.А., Ширинов Т.Ш. Ранняя городская культура на юге Средней Азии. Самарканд. 1993.
6. Аскарлов А.А. Сапаллитепа. Ташкент, 1973. Табл. 31.

Ergashev Jahongir Yunus o‘g‘li
BuxDU Jahon tarixi kafedrasi dotsenti, t.f.f.d. (PhD)

**BIRINCHI TURK XOQONLIGI TA’SIRINING SHARQIY YEVROPAGA
KIRIB BORISHI XUSUSIDA**

Qadimgi turkiy xalqlar Xitoy devoridan Qora dengizgacha va Amudaryodan Ishimning yuqori qismigacha bo‘lgan hududlarda yashaganlar. Shuningdek, ma’lum davrlarda ularning yashash manzillari Yevropaga qadar ham cho‘zilgan. VI-VII asrlarda Oltoy turklari siyosiy ta’sirining eng kuchaygan davri bo‘ldi. Ma’lumki, Yevroosiyo dashtidagi birinchi Turk xoqonligidan keyin keng yer-maydonlarda turkiyzabon xalqlar tomonidan yangi davlatlar tashkil etildi. Aytish mumkinki, turkiyzabon xalqlar etnik xaritasining shakllanishida Birinchi Turk xoqonligida yuz bergan etnik jarayonlarning kuchli ta’siri bor.

Hozirgi kunda ma’lum bo‘lgan manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, ilk o‘rta asrlarda turkiy tilli dunyo anchagina yorqin, madaniy va antropologik jihatdan juda xilma-xil bo‘lgan. Qadimgi turklar – bu o‘ziga xos etnik guruh bo‘lib hisoblanadi. Shuningdek, qadimgi turkiyzabon qabilalar va ularning tillari VI asr boshlarida o‘zini “turk” deb atagan etnik guruh paydo bo‘lganidan ancha oldin mavjud bo‘lgan. Yozma manbalarga ko‘ra, ushbu guruh V asrdan boshlab Janubiy Oltoyda yashagan. Shuning uchun, eng qadimgi turkiyzabon qabilalar sivilizatsiyasi sifatida skif va xunn-sarmat davri (miloddan avvalgi VII asr – miloddan avvalgi IV asr)ni keltirish mumkin. Biroq, ular o‘zlarini turklar deb atashmagan va bu nomni deyarli bilishmagan.

Arxeologlar kelib chiqishi, antropologik tarkibi turli xil bo‘lgan va o‘ziga xos xususiyatlariga ega bo‘lgan etnik jamoalar xususiyatlari bir-biridan sezilarli darajada farq qiladigan arxeologik madaniyatlar miloddan avvalgi xunn-sarmatiya davrida turkiyzabon bo‘lganligini bilishadi. Boshqalar bilan ham o‘zaro aloqada bo‘lgan ushbu etnik guruhlarining qo‘shni xorijiy etnik guruhlar bilan assimilyatsiya natijasida ba’zi tafovutlar sodir bo‘lgan. Etnik jarayonlarni bashorat qilish yoki oldindan bilish mumkin emas, lekin ularning yo‘nalishini aniqlash va ularni tushuntirishning iloji bor.

Shuningdek, o‘rta asr turkiyzabon xalqlari va qabilalari: uyg‘urlar, chigillar, qirg‘izlar, kimaklar, qarluqlar, qipchoqlar, tatarlar, yag‘mo va boshqalar o‘zlarini turklar deb atashmagan. Ularning kelib chiqishi har xil edi; turkiy tillar oilasida turli xil lahjalar mavjud bo‘lgan. Ularda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda ham, moddiy madaniyatda ham sezilarli farqlar mavjud edi. Faqat tashqi tomondan qaralganda, IX-X asrlardagi arab geografik adabiyotida turk so‘zi O‘rxundagi kabi biron bir xalq yoki davlatning nomi emas, balki xalqlar va tillar guruhining nomi sifatida keltiriladi. VIII-XVI asrlarda uyg‘ur mualliflari o‘zlarini emas, balki yozma tillarini turkiy asarlar deya ta’rif eta boshlaganlar⁴⁶⁴. Bu qadimiy turkiy yozuv uslubi, Qoraxoniylar xoqonligi orqali keyinchalik "turklar" deb nomlanishda davom etgan Chig‘atoy yozuviga o‘tkazildi va saqlanib qoldi.

Aytish kerakki, Turk xoqonliklari davridagi "turk" atamasi siyosiy va geografik tushuncha – "Turkiston"ga aylandi. X asr o‘rtalarida turklar haqida sayohatchi Xu Syao bu vaqtga kelib “tukyu” juda zaif bo‘lganligi haqida xabar beradi⁴⁶⁵. Faxriddin Muborakshoh XIII asr boshlarida o‘zini "turk" deb atagan maxsus qabilani ham ajratib ko‘rsatadi⁴⁶⁶. Ehtimolki, "turk" atamasi "turk budun"ning ba’zi qismlarida etnik ma’nosini saqlab qolgan bo‘lishi mumkin. Ular hali ham O‘rta Osiyoda yashovchi "turk" etnik guruhlaridir.

Yuqorida aytib o‘tilgan o‘rta asr turkiyzabon xalqlari haqida shuni ta’kidlay olamizki, ularning antropologik turi ham bir xil emas. Arxeologlar o‘rta asr turkiyzabon xalqlari e’tiqodlarida va dafn marosimlarida ham ma’lum farqlar bo‘lganligini bilishadi. Masalan, qirg‘izlarda katakombalardagi uyg‘ur qabrlari va qadimgi turkiylardagidek chuqurlarda jasadlarni ot bilan joylashtirish orqali dafn qilish uchramaydi. Ammo turkiy tilda so‘zlashuvchilar uchun VI-XII asrlarda maxsus yodgorliklarning mavjudligi, turli qabilalar yodgorliklarining bir-biridan tuzilish xususiyatlari va tafsilotlari bilan ajralib turarishini kuzatamiz. Marhumning haykallari va tosh ustunlar – balballar ("o‘ldirilgan dushmanlar soni bo‘yicha") So‘g‘d davlatining ta’sirida shakllangan. Ilm-fan tomonidan olingan ma’lumotlar endi "yagona qadimgi turkiy madaniyat", "qadimgi turkiy yagona jamiyat, milliy yaxlitlik" haqidagi ba’zilarning asossiz da’volariga rozi bo‘lishga imkon bermaydi.

Birinchi Turk xoqonligi shakllanishi haqida Xitoy yilnomalariga ko‘ra, IV-VI boshlarida etnik guruh "turk" Markaziy Osiyo jo‘janlarining fuqaroligida edi. Dastlabki turklar yashagan Oltoyning Janubiy yonbag‘rida konchilar, temir erituvchilar manzilgohlari joylashgan edi. Ularning ishlab chiqarish ixtirolari juda noyob va foydali edi. Gap shundaki, Markaziy Osiyo sharoitida temir va mis rudalari konlari juda kam bo‘lib, eng yaqin konlar faqat Sayano-Oltoy tog‘larida mavjud bo‘lgan. Bu yerda turli xil turkiyzabon etnik guruhlar bizning davrimizga qadar yashaganlar. Oltoyning ruda konlarida to‘g‘ridan-to‘g‘ri yashagan metallurqlar – turklarning mashaqqatli mehnati samarasi o‘laroq, hujum va mudofaa qurollari, shuningdek, ot uskunalari ishlab chiqarish alohida o‘rin egalladi. Turklar, 568-yilda Oltoydagi xoqonlikning qarorgohiga tashrif

⁴⁶⁴ Бартольд В.В. Тюрки (историко-этнографический обзор) // Сочинения. Т.5. – М.: Издательство “Наука” – Главная редакция Восточной литературы, 1968. – С.584.

⁴⁶⁵ Бичурин (Иакинф) Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т.1. – М.-Л.: Издательство Академии Наук СССР, 1950. – С.329.

⁴⁶⁶ Умняков И.И. “История” Фахрэддина Мубаракшаха // Вестник древней истории. 1938, №1(2). – С.115.

buyurgan Vizantiya elchisi Zimarxning hikoyasiga ko‘ra, rudani eritish uchun o‘zlarining temir konlariga ega bo‘lib, ular yarim tayyor mahsulotlar bilan keng savdo qilganlar⁴⁶⁷.

Xitoy manbalariga ko‘ra, qadimgi turklardan yozilgan ikkita afsona mazmunida dastlab atigi 100 oila o‘zlarini "turk" deb ataganlar. Ikkinchi afsonaga ko‘ra, o‘zini Ashina deb atagan qavm jamoasida faqat ma‘lum odamlar "Turk" unvonini olganlar. Bumin xoqon davrida turk-metallurglar guruhi kuchayib bordi. 533-yilda turklar birinchi marta Xitoy chegarasiga paxta va ipak mato sotib olish uchun kelishgan. Shunday qilib, Xitoy bilan munosabatlar darhol saroy yilnomasiga kiritilib, birinchi marta tarix sahifalariga tushdi. 545-yilda Shimoliy Chjou sulolasi imperatori tomonidan so‘g‘diy xabarchi turklarga yuboriladi. “Suy shu” yilnomasida shunday deyilgan: "O‘rda bir-birlarini tabriklay boshladilar: endi bizga elchi keldi, tez orada davlatimiz kuchayadi⁴⁶⁸". Bumin bunga javoban 546-yilda sovg‘alar bilan Xitoyga o‘z elchilarni yuboradi. Shunday qilib, turklar haqidagi ilk xalqaro e‘tirof paydo bo‘ldi. Bu vaqtda qo‘zg‘olonchi kuchlar jo‘jan zulmkorlariga qarshi urush olib borishdi. "Tele" deb nomlangan va soni 5000 dan ortiq bo‘lgan yana bir turkiyzabon qabila turk qo‘shini tomonidan mag‘lub etilgan va ularni xoqon o‘z xalqiga qo‘shib olgan. Shundan so‘ng, o‘z kuchiga tayanib Bumin jo‘jan xoqonidan qizini unga turmushga berishni so‘raydi. Ammo, haqoratli so‘zlar bilan yuborilgan javob xatida: "Siz, mening temir erituvchilarimsiz! Qanday qilib bunday taklif qilishga jur‘at etdingiz?". Keyin Bumin imperator roziligi bilan 551-yilda Xitoy malikasi Chanlega uylanadi.

552-yil boshlarida Bumin jo‘janlarning asosiy kuchlarini jangda mag‘lub etgan. Ularning xoqoni Anaxuan o‘z joniga qasd qilib, odamlari turli tomonga tarqala boshlaydilar. Ularning ko‘p sonli aholisi g‘arbgga qochib ketib, Karpat orqali Vengriyaga yetib borganlar. Bumin esa “Elxoqon” unvonini oladi. Shunday qilib, birinchi Turk xoqonligi (552-679) o‘zining qisqa muddatli, ammo ulug‘vor tarixini vujudga keltirdi. Yigirma besh yil ichida turklarning birinchi davlati juda katta hajmga yetdi. Tang sulolasi tarixchilarining guvohliklariga ko‘ra, uchinchi hukmdor – Mug‘an xoqon (553-572) g‘arbda eftaliylarni mag‘lubiyatga uchratgan. Sharqda u kidanlarni o‘z hududlaridan haydab chiqaradi. Shimolda ham qator qabilalarni bo‘ysundirgach, sharqda Koreya ko‘rfazidan g‘arbda G‘arbiy dengizgacha 10 ming li masofaga, janubda Alashan cho‘lidan shimolda Shimoliy dengizgacha 5-6 ming li masofaga cho‘zilgan yirik hududlar Bumin xoqon tasarrufiga olingan. Endilikda u Xitoy imperiyasiga asosiy raqib sanalar edi⁴⁶⁹.

Ko‘p o‘tmay, O‘rta Osiyoda kuchli eftaliy davlatini mag‘lubiyatga uchratgan Oltoy turklari Sosoniylar sulolasi tomonidan boshqariladigan Eron bilan aloqa o‘rnatdi. Taxminan 567-yilda Eron va turklar Markaziy Osiyo hududlarini ikkiga bo‘lib olganlar. Amudoryoning sharq va shimolidagi hududlar turklarga bo‘ysunib, g‘arbiy va janubiy tomoni Eron davlati tarkibiga kiritilgan. Xitoy rasmiy tarixiga ko‘ra, o‘sha davr xalqaro imperializmining ideologiyasi Zarafshon vodiysidagi Kushoniy qishlog‘ida (Samarqandning g‘arbiy qismida)gi qadimiy bino devorlarining birida ifoda etilgan bo‘lib, unda Xitoy imperatorlari, turk xoqonlari, hind braxmanlari, fors shohlari va Rim (Vizantiya) imperatorlari tasvirlangan⁴⁷⁰.

G‘arbiy kompaniyani davom ettirib, avarlarni ta‘qib qilgan turklar shimoldan Kaspiy dengizini aylanib, Shimoliy Kavkazga chiqdilar. Qora dengiz mintaqasida turkiy qo‘shinlarga duch kelgan Vizantiya imperiyasi 576-yilda Qrim va Kavkazdagi sobiq Bosfor podsholigining barcha shaharlarini ularga topshirishga majbur bo‘ldi. Shu davrdan boshlab

⁴⁶⁷ Жданович О.П. Посольство Земарха в ставку тюркского кагана (перевод и комментарии фрагментов труда Менандра Протектора) // Золотоордынское обозрение. 2014, №2(4). – С.11.

⁴⁶⁸ Бичурин (Иакинф) Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т.1. – М.-Л.: Издательство Академии Наук СССР, 1950. – С. 220-228.

⁴⁶⁹ Бичурин (Иакинф) Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т.1. – М.-Л.: Издательство Академии Наук СССР, 1950. – С.229.

⁴⁷⁰ Бартольд В.В. Мусульманский мир // Сочинения. Т.6. – М.: Издательство “Наука” – Главная редакция Восточной литературы, 1966. – С.216.

Sharqiy Yevropaga turkiy nutq kirib kelgan deya hisoblash mumkin. Birinchi Turk xoqonligini yaratishda nisbatan oz sonli odamlar qatnashgan. Biroq, uning tashabbuskorlari sifatida turkiyzabon tele millatini ham e'tirof etish mumkin. Turklarning kuchlari shimol cho'llarida hukmronlik qildilar.

Turkiyzabon turgashlar va qarluqlar keyinchalik, VII-VIII asrlarda birinchi xoqonlikning faol davomchilari bo'ldilar. Ular o'z davlatlarini Yettisuv hududida yaratdilar. "Turk" nomi VI asrning o'rtalariga kelib kichik etnik guruh tomonidan yirik siyosiy atamaga aylantirildi. Yevroosiyoning butun aholisi "Turk budun" aholisining nomini ilk o'rta asrlardagi barcha turkiyzabon xalqlar nomi sifatida qabul qilganlar. Ularga, masalan, tele, uyg'urlar, qirg'izlar va boshqalarni misol keltirish mumkin. Xitoy yilmolariga ko'ra, tele (uyg'urlarning ajdodlari) va qirg'izlar o'zlarining qadimiy tarixlariga ega edilar va o'zlarining nasabiy afsonalarida ularning kelib chiqishida bo'ri zotiga tegishlilik yo'q. 581-yilda birinchi Turk xoqonligi G'arbiy (Oltoydan Qrimga qadar) va Sharqiy (Oltoydan buyuk Xitoy devorigacha) qismlarga bo'linib, ularning markazlari Yettisuv va O'rxun daryosi bo'ylarida joylashgan edi. 630-yilda bu ikkala davlat ham parchalanib, ularning o'rnida boshqa davlatlar paydo bo'ldi.

VI asrda Osiyo markazidan kelgan turklar avarlarni haydadilar. Buni turkiy geografik kashfiyotlar davri deya baholash mumkin. Ular keng dashtlar, yirik daryolar, ulkan dengizlar va tog'lar, yangi mamlakatlar, noma'lum shaharlar va shu paytgacha eshitilmagan xalqlarni kashf etganlar. Oltoy turklari har doim uzoq g'arbda, har oqshom quyosh botadigan joyda, boshqa dunyo – yer osti dunyosiga kirish joyi borligiga ishonishgan. Shuning uchun ularning charchamaydigan dasht otlari VI asrning 70-yillarida o'zlari tasavvur qilgan yerning eng chekkalariga qadar bordi. Turklar armiyasi Qora dengiz bo'ylarida g'arbga qochib ketgan avarlarni qo'yib yuborish to'xtadi.

Xullas, birinchi Turk xoqonligining 80 yil davomida Osiyo va Yevropa kengliklarini bog'laydigan to'g'ridan-to'g'ri ulkan ko'prik bo'lib xizmat qilgan. Ikkinchidan, yuqorida aytib o'tilganidek, u birinchi marta Osiyodan Shimoliy Kavkazga, Volgabo'yi va Qora dengiz bo'ylarida turkiy tilda so'zlashuvchilarning nufuzini oshirdi. Shuningdek, turkiy xalqlar keyinroq Yevropa tarixi sahnasiga chiqqan Xazar xoqonligi, Volga Bulg'oriyasi va Dunay Bulg'or xonligi kabi madaniy o'troq davlatlarga asos soldilar. VI asrdan boshlab Sharqiy Yevropaning iqtisodiy va siyosiy hayotida ham turkiyzabon xalqlar bilan slavyan, fin tilida so'zlashuvchi, kavkaz, roman aholi guruhlari vakillarining faol aloqalari doimiy ravishda yo'lga qo'yildi. Bundan tashqari, turkiyzabon xalqlar o'z tarixiy yo'llarining barcha holati sharqona ekanligini isbotladilar.

Эргашев Сухроб Мухиддинович
Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази илмий ходими
suxrob-muxiddinovich@mail.ru
тел:+998933588799

ТУРКИСТОНДА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ СОВЕТЛАШТИРИЛИШИ

Ушбу мақолада XX аср бошларида совет ҳукумати таълим муассасаларини советлаштириши ёритилган. Маориф халқ комиссарлиги таркибидаги Бош вақф бошқармаси орқали ўтказилган сиёсий тарғибот илмий таҳлилларга асосланган ҳолда баён этилган.

**“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ
МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.**

Мундарижа/оглавление

Р/Т	НОМИ МУАЛЛИФОН	НОМИ МАҚОЛА	Саҳифа/стра ница
1.	Муртазаев У.И., Таджикский государственный педагогический университет им. С. Айни. Бахриев С.Х., Институт водных проблем, гидроэнергетики и экологии НАН Таджикистана. Бахриев М.Х., Предприятие «Султон-Сохиб сервис». Бобоев Н.Д. Кулябский государственный университет им. А. Рудаки.	ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ ТУРИСТИЧЕСКИХ ДЕСТИНАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН	3
2.	Мухамеджанова Вера кандидат исторических наук, доцент. University of Science and technologies г. Ташкент (Узбекистан)	МЕЖЭТНИЧЕСКИЕ БРАКИ: ИСТОРИЧЕСКИЕ ТРАДИЦИИ И СОВРЕМЕННОСТЬ	11
3.	Mukhammadiev Otabek, Deputy Director of Imam Bukhari international scientific-research center,	МОВАРОУННАҲР ҲУДУДИДА ҲАДИС ИЛМИ РИВОЖИ(БУХОРО ВА САМАРҚАНД)	16
4.	Мухторзода Киромиддин Тоҷиддин номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, мудири кафедраи ҳуқуқшиносӣи МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров”	ЗАРФИЯТҲОИ УСУЛИИ ҲИФЗИ СОҲИБИХТИЁРӣ, ИСТИҚЛОЛИЯТИ ДАВЛАТӢ ВА ТАМОМИЯТИ АРЗӢ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН	25
5.	Мухаммадизода М., омӯзгори кафедраи таърихи халқи тоҷики МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров	МУЛОҚОТИ ХОСДЕҲ ВА АҲАМИЯТИ ТАЪРИХИИ ОН	32
6.	Nabiyev Parviz Akbarjonovich PhD student of The Institute of History The Academy of Sciences of Uzbekistan	ETHNOLOGICAL ANALYSIS OF SOME CEREMONIES OF THE MOUNTAIN TAJIKS (IN THE EXAMPLE OF FERGANA VALLEY)	35
7.	Наврӯзова Гулҷехра Нейматовна Бухоро муҳандислик-технология институти “Ижтимоӣ фанлар” кафедраси профессори, фалсафа фанлари доктори	БАҲОУДДИН НАҚШБАНД КАМОЛОТ ДАРАЖАЛАРИ: ЯНГИ ЧИЗГИ	40
8.	Назаров Отабек Музробович Термезский государственный университет Узбекистан	ПОСЛЕДСТВИЯ РЕПРЕССИВНОЙ ПОЛИТИКИ-«ХЛОПКОВОЕ ДЕЛО» В СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ	42
9.	Назаров Отабек Музробович Термиз давлат университети,	ЮЛДУЗИ СЎНГАН ҚАХРАМОН ЁХУД ҚАТАҒОН ҚУРБОНИ	46
10.	Назаров Б.А., ТАТУ Самарқанд филиали “Компютер инжинеринги” факультети декани, Лутфиллаев М.Х.	ДАСТУРИЙ ВОСИТАЛАР ОРҚАЛИ ИНФОРМАТИКА ФАНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИЛГАН МЕТОДИКА АСОСИДА ЎҚИТИШ	50

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	СамДУ профессори		
11.	Начмидин Абдулқодир Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент	ШАЙХ САЪДӢ АЗ ДИДИ АЪЛОХОН АФСАҲЗОД	52
12.	Нематов Л. Х. ГОУ «ХГУ имени акад. Б. Гафурова»	МЕТОДЫ ИЗУЧЕНИЯ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗНАЧИМЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ У УЧАЩИХСЯ С ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ	63
13.	Ниезов А.С., Муҳаббатов Х.М. Шуъбаи география ва зондкунони фосилавии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон; Донишгоҳи миллии Тоҷикистон; Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ	ҚАЗИЯҲОИ МУТОБИҚШАВӢ БА ТАӢИРӢБИИ ИҚЛИМ ДАР МАМОЛИКИ ОСИӢИ МАРКАЗӢ	70
14.	Норбекова Ф.Р. Узбекистан к.п.н., доц.. Университет прикладных наук	Мультимедийные технологии в обучении	74
15.	Носиров С.Ш. Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон	МУАММОҲОИ ТАШАККУЛИ ДОНИШҲОИ ЗЕӢНИИ ХОНАНДАГОН ДАР АМАЛИЯИ ТАЪЛИМ ВА РОӢҲОИ ҲАЛЛИ ОНҲО	76
16.	Носирова Ситора Шухрат кизи Термиз давлат университети Педагогика институти магистранти	АМИР ТЕМУР ҲАҚИДА ЗАМОНДОШ МУАРРИХЛАРНИНГ ЭСДАЛИКЛАРИ ЭНГ ЯХШИ МАНБА СИФАТИДА	82
17.	Носирова Тиллажон Марказий Осие табобати тиббиёти ва табиатни ўрганиш илмий- тадқиқот институти бўлим бошлиғи, илмий тадқиқотчи, фолклоршунос	РОЛИ ФОЛКЛОР ДАР ИНКИШОФИ ТАФАККУРИ КӢДАКОН	86
18.	Nurmatov Shodmon doctoral student of Khujand State University named after academician Bobojon Gafurov Sulaymonova Gulrukhsor – senior lecturer of the Tajik State University of Law, Business and Politics	TAJIKISTAN - A COUNTRY OF INITIATIVE IN WATER AND CLIMATE ISSUES AND GLACIER PROTECTION	91
19.	Нумонова М.Р. старший преподаватель кафедры русского языка и литературы	АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В НАЦИОНАЛЬНЫХ ШКОЛАХ	95
20.	Нышанбай Жанерке Нурлыбеккызы ЕНУ им. Л.Н.Гумилева докторант III курса	1986 ГОДА ГЛАЗАМИ ОЧЕВИДЦЕВ В КАЗАХСТАНЕ	97
21.	Окилова Муътабар Ахмадҷоновна номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забонҳои форсӣ ва хитойӣи МДТ-и «ДДХ ба номи академик Б.Гафуров»	КОРБУРДИ ЗАРБУЛМАСАЛУ ТАЪБИРОТИ ХАЛҚӢ ДАР ДОСТОНИ «ҲАСАНИ АРОБАКАШ»-И МИРЗО ТУРСУНЗОДА	101
22.	Olimov U.N. “Shahrisabz” davlat muzey- qo’riqxonasi katta ilmiy xodimi.	OQSAROY MAJMUASIDA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR TARIXIDAN	104
23.	Орзиев Махмуд Зайниевич- Бухоро давлат университети, “Жаҳон тарихи” кафедраси доценти, тарих фанлари бўйича фалсафа	БУҲОРО АМИРЛИГИ ҲУДУДИДА ИПАК ЕТИШТИРИЛИШИ ХУСУСИДА	110

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	доктори (PhD)		
24.	Очиллов Алишер Тўлис ўғли Бухоро давлат университети доценти, Самарқанд археология институтининг кичик илмий ходими, т.ф.ф.д. (PhD) Аббосов Аббосали Зарифович – Бухоро давлат университети магистранти	БУХОРО ВОҲАСИНИНГ АНТИК ВА ИЛК ЎРТА АСРЛАР ДАВРИНИ АРХЕОЛОГИК ЎРГАНИЛИШИ (XX АСРНИНГ 30-40 ЙИЛЛАРИДА ОЛИБ БОРИЛГАН АРХЕОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР МИСОЛИДА)	114
25.	Очиллов Улғубек, ТИҚХММИ Миллий тадқиқот университетининг Қарши ирригация ва агротехнологиялар институтининг катта ўқитувчиси	ДЕСТРУКЦИЯ ТУШУНЧАСИ МАЗМУН- МОҲИЯТИ	119
26.	Очилова Гулмира Мардоновна, т.ф.ф.д. (PhD), Ўзбекистон Фанлар академияси Тарих институтининг етакчи илмий ходими	ПЎЛАТ СОЛИЕВНИНГ “ЎЗБЕКИСТОН ҲАМ ТОЖИКИСТОН” АСАРИДА XX АСР БОШИ ИҚТИСОДИЙ ТАРИХИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	122
27.	Очилова Меҳринисо Илҳомовна док.и.фил., дотсенти кафедра забонҳои форсӣ ва чинӣ, МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров»	МАВЗЎИ ВАТАН ВА ВАТАНДЎСТЇ ДАР АШЪОРИ АБУЛҚОСИМ ЛОҲУТЇ	127
28.	Пардаев Асрор Каршинский государственный университет Кафедра Всемирной истории доцент, к.и.н.	ПОЛОЖЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В КАШКАДАРЬИНСКОМ ОАЗИСЕ (НА ПРИМЕРЕ 1986-1990 ГОДОВ)	133
29.	Пардаев Тошкенбой Ражабович, Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси доценти, тарих фанлари доктори	ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИН ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖАНУБИЙ ВИЛОЯТЛАРИ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ВА САНОАТОДАГИ АҲВОЛ	136
30.	Петрусевич Аркадий Аркадьевич Доктор педагогических наук, профессор кафедры педагогики и психологии Таджикского педагогического института в городе Пенджикенте	РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ	143
31.	Примова Венера Мусурманкуловна Преподаватель «Русского языка» в University of science and technologies	«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО»	149
32.	Рабиёв Сагторберди Мавлонбердиевич кандидат педагогических наук, доцент ГОУ «Худжандского государственного университета имени академика Бободжона Гафурова». Каримов Илхом Исмаилович кандидат педагогических наук, доцент ГОУ «Худжандского государственного университета имени академика Бободжона Гафурова».	РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ ЛИТЕРАТУРНОЙ ИГРЫ	152
33.	Ражабов Қаҳрамон Ўзбекистон Фанлар академияси Тарих институтининг бош илмий ходими, тарих фанлари доктори, профессор	ТУРКИСТОНДА 1916 ЙИЛИ МАРДИКОРЧИЛИККА ҚАРШИ ҚЎТАРИЛГАН УМУМХАЛҚ ҚЎЗҒОЛОНЛАРИ (ЖИЗЗАХ, ХЎЖАНД, ТОШКЕНТ ҚЎЗҒОЛОНЛАРИ)	158

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

34.	Ражабов Фахриддин Тошпўлов Навоий инновациалар институти	НУРОТАЛИК ТОЖИКЗАБОН ИЖОДКОРЛАР ИЖОДИ ВА МАНБАЛАРИ ХУСУСИДА БАЪЗИ МУЛОҲАЗАЛАР	165
35.	Умарова Шахноза Файзулла кизи магистрант Навоийский государственный педагогический институт Республика Узбекистан	СУБСТАНТИВНАЯ ТРАНСПОЗИЦИЯ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ И ПРИЧАСТИЙ В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ	170
36.	Расулов Ҳаким Маманович, Сиёсий фанлар номзоди, доцент Термиз давлат педагогика институти кафедра мудири Ўзбекистон	ЎЗБЕКИСТОНДА ШАКЛЛАНАЁТГАН СИЁСИЙ МАДАНИЯТНИНГ ОМИЛЛАРИ	172
37.	Рахимджанова Нигора Қудратиллаевна, т.ф.ф.д. (PhD), Ўзбекистон Фанлар академияси Тарих институти етакчи илмий ходими	ТУРКИСТОН ЎЛКАСИ АҲОЛИСИНИНГ МАЪМУРИЯТГА МУРОЖААТЛАРИ ХУСУСИДА (ХЎЖАНД УЕЗДИ МИСОЛИДА)	176
38.	Раҳмонов Мирсаид, ходими калони илмии Институти омўзиши масъалаҳои давлатҳои Осиё ва Аврупои АМИТ.	ҚАВОНОН ЗАМИНАГУЗОРУ ЗАМОНАГУЗОРЇ ҚОМЕАИ ҲУШМАНД	179
39.	Раҳмонов Махаммад Ҳабибулло ўғли, Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси ўқитувчиси	СУРХОН ВОҲАСИ ТОҚЧИ ҚАВМИ АҲОЛИСИНИНГ АНЪАНАВИЙ УЙ-ЖОЙЛАРИ ВА УНИНГ ШАКЛЛАНИШ ТАРИХИ	185
40.	Раҳмонов Суннатилло Мавлонович Доцент, Самаркандского государственного института иностранных языков Абдурашидова Рушана Фарходовна – Студентка, Самаркандского государственного института иностранных языков	ДЖАЛАЛИДДИН РУМИ – ВЕЛИКИЙ ПОЭТ, ОДИН ИЗ ПРЕДСТАВИТЕЛЬ УЧЕНИЯ СУФИЗМА	190
41.	Раҳмонов Суннатилло Мавлонович -Доцент, Самаркандского государственного института иностранных языков	КРАТКО О НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ ДЖЛАЛИДДИНА РУМИ (НА ПРИМЕРЕ “МАКТУБОТ”)	194
42.	Раҳмонова Г.С. Донишгоҳи Давлатии Кўлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ	ДОСТОНИ «АСРОР»-И ҒАФФОР МИРЗО ВА ТАКМИЛИ МИНБАЪДАИ ОН (МАСЪАЛАҲОИ МАТНШИНОСӢ)	197
43.	Раҳмонова Н., магистр 1 курса. Узбекистан. Национальный университет имени Мирзо-Улугбека	ИСТОРИЧЕСКИЕ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ	202
44.	Меҳринисо Тошпўловна Раҳмонова ZARMED UNIVERSITETI Тиллар кафедраси ўқитувчиси	ЎЗБЕГИМ ТОЖИК БИЛАН ...	204
45.	Мавлуда Раҳмонова Бухоро ZARMED университети	БУХОРО ЖАДИДЛАРИ ВА МИЛЛИЙ ТАРАҚҚИЁТ	211
46.	Раҳматова Камола, магистранти курси 2, ихтисоси забон ва адабиёти рус Донишкадаи омўзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент.	МАНОРАИ ЭЙФЕЛ ЯКЕ АЗ МУЪЧИЗАҲОИ ТАЪРИХИИ ҚАҲОН	221
47.	Rahmonova Shahlo Rashidovna Toshkent kimyo texnologiya instituti	ALISHER NAVOIY IJODIDA HUKMDOR	223

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	Shahrisabz filiali sirtqi bo ‘lim boshlig ‘i, katta o ‘qituvchisi	AYOL SIYMOSI VA IJTIMOIU HAYOT	
48.	Раҳматова Дилафрўз, “ТИҚХММИ” МТУнинг Қарши Ирригация ва агротехнологиялар институти ассистенти	ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИДА ДОСТОНЧИЛИК ЙИГИНЛАРИ	229
49.	Раҳматуллоев Исматулло н.и.т Зиёдуллоев С.Қ Донишҷӯи факултети таърих	АСАРИ БОБОҶОН ҒАФУРОВ “ТОҶИКОН” ВА ИСТИФОДАБАРИИ МАВОДИ БОСТОНИ ДАР КИТОБ	232
50.	Раҳматуллоев И. н.и.т. Худоёрова Н.М. н.и.п.	КАШФИЁТИ ҚАЛЪАИ КҶҲИ МУҒ ВА АҲАМИЯТИ ТАЪРИХИИ ОН. (БА ИСТИҚБОЛИ 90 СОЛАГИИ КАШФИЁТИ ТАЪРИХИЮ БОСТОНИИ ҚАЛЪАИ КҶҲИ МУҒ)	235
51.	Рашидов Ойбек Расулович Бухоро давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси профессори, т.ф.д (DSc)	ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА МИЛЛИЙ ЗИЁЛИЛАР ВА БОЛЬШЕВИКЛАРНИНГ МАФКУРА МАЙДОНИДАГИ КУРАШИ	238
52.	Рузматова Шаҳодат Абдукаҳхаровна Қўқон давлат педагогика институти Тарих факультети Тарих кафедраси ўқитувчиси	ЎРТА ОСИЁДА БЕВОСИТА ҚЎҚОН ХОНЛИГИДА “ХОНЛИК” УНВОНИ	243
53.	Рустамшо Ҷаҳонгир Рустамшо, номзади илмҳои филологӣ, дотсенти Донишгоҳи давлатии Кўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ.	РАВАНДИ БА ДАСТ ОМАДАНИ ВАҲДАТ ВА НАҚШИ БОРИЗИ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН ДАР ПОЙДОРИИ ОН	246
54.	Саидзода Шўҳрат, н.и.с., дотсент, мудири, кафедраи сиёсатшиносии ДДҲБСТ	ТОҶИКИСТОН – КИШВАРИ ТАШАББУСКОР ДАР ҲАЛЛИ МУАММОҲОИ УМУМИҶАҲОНИИ ОБУ ИҚЛИМ	249
55.	Салимов Эрач Мирҳасанович, Комилова Зилола Афҳозовна Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров	РАВАНДИ ҶАҲОНИШАВӢ ВА ТАҲДИДҲОИ ОН БА ТОҶИКИСТОНИ МУОСИР	253
56.	Самадова Дилбар Ҳасановна, директори китобхонаи марказии МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” дотсенти кафедраи “Журналистика ва назарияи тарҷума”, Зарипова Шаҳноза Тоҳировна, саромӯзгори кафедраи “Иттилоот ва технологияҳои робитавӣ”, МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров”	ЗАРУРАТ ВА ОМУЗИШИ НАХУСТИН ПЛАТФОРМАИ ДАЛЕЛСАНҶӢ ДАР ТОҶИКИСТОН	259
57.	Сангилова Дилорам Хужамкуловна Гулистан давлат университети	ТАРИХ ИЛМИГА ҲИССА ҚУШГАН ОЛИМА РОЗИЯ ГАЛИЕВНА МУКМИНОВАНИНГ ҲАЁТИ ВА ФАОЛИЯТИ	266
58.	Саидов И.М. Самаркандский государственный университет имени Шарафа Рашидова (г. Самарканд, Республика Узбекистан)	ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ТУРКЕСТАНА С РОССИЕЙ: ПОМОЩЬ ГОЛОДАЮЩИМ	270
59.	С.Сагтаров доцент кафедр	ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАННЫХ	278

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	«Радиоэлектроника» Джизакского политехнического института,	СОЛНЕЧНЫХ ВОДОНАГРЕВАТЕЛЕЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	
60.	Сатторова Замира Абдучабборовна н.и.ф, омузгори кафедраи журналистика ва назарияи тарҷумаи Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров.	НАҚШИ ҲАФТАНОМАИ “СУХАНИ ХАЛҚ” ДАР БОЗТОБИ МАСОИЛИ СИЁСӣ	282
61.	Сафаров Бахтиёр Саттарович Термиз давлат педагогика институти Тарих ва уни ўқитиш методикаси кафедраси катта ўқитувчиси Ўзбекистон	РОССИЯ ИМПЕРИЯСИ ПАХТАЧИЛИК СОҲАСИДА ОЛИБ БОРГАН СИЁСАТИНИНГ СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ЯНАДА РИВОЖЛАНИШИ	288
62.	Сафаров Толиб Тоджиевич Доцент кафедри социально-гуманитарных наук и физической культуры, Бухарского института управления природными ресурсами Национального исследовательского университета “ТИИМСХ”.	XIX АСРНИНГ ОХИРИДА БУХОРО АМИРЛИГИНИНГ САВДО АЛОҚАЛАРИДА АМУДАРЁ СУВ ЙЎЛИ ҲАМДА ТЕМИР ЙЎЛЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ	292
63.	Сафаров Толиб Тоджиевич Доцент кафедри социально-гуманитарных наук и физической культуры, Бухарского института управления природными ресурсами Национального исследовательского университета “ТИИМСХ”.	TURKIY ETNOGRAFIYASIGA XALQLARNING OID AYRIM MA'LUMOTLAR	297
64.	Сирочзода Фотима номзади илмҳои педагогӣ	ХУСУСИЯТҲОИ ТАРБИЯВИИ МЕРОСИ НИЁҒОН	303
65.	Сувонкулов Бехзод ичрооқунандаи вазифаи мудири кафедраи забони англисии Донишқадаи омузгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент	ВИЖАГИҲОИ ТАҒЙИРОТҲОИ ФОНЕТИКӢ ДАР ВОЖАҲОИ ИҚТИБОСИИ ЗАБОНИ АНГЛИСИИ МУОСИР	307
66.	Смирнова Светлана Владимировна начальник отдела экспертизы и реализации образовательных программ Центра развития профессионального образования Департамента образования и науки г. Москвы	ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЯ ШКОЛЫ: ОСМЫСЛЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПОИСК ЕЕ РЕШЕНИЯ	312
67.	Собиров Толиб Рузиевич профессор кафедри изобразительного и прикладного искусство Бухарского Государственного Университета	ГЕОМЕТРИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УЗОРОВ ГИРИХ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ В РЕЗЬБЕ ПО ДЕРЕВУ СРЕДНЕЙ АЗИИ В IX-XVII ВВ.	315
68.	Солехзода Сиёвуш, Норов Наимчон, Усдони ДОТП	ТЕХНОЛОГИЯИ ПЕДАГОГИ ВА ИТТИЛОТИИ МУОСИР ДАР РАВАНДИ ТАЪЛИМ	317
69.	Степанова Светлана Ваджиповна, город Зарафшан, Узбекистан	РАЗВИТИЯ УЧЕБНО- ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ УМЕНИЙ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ	320
70.	Темирова Мунира Амиркуловна	СИМОБКЎЗАЧА”ЛАР ҲАҚИҚАТДАН	324

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	Термиз давлат университети таянч докторанти,	“СИМОБ” САҚЛАНГАН КЎЗАЧАЛАРМИ!?	
71.	Тоғаева Анора Зайниддиновна. ЎзР ФА Тарих институти катта илмий ходими, тарих фанлари номзоди.	ПАНЖИКЕНТ ВА ХЎЖАНД МУСТАМЛАКАЧИЛИК ДАВРИДА: АҲОЛИСИ, ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ ВА САНОАТИ	332
72.	Тоҷибоев Шарифчон, номзади илмҳои филология, дотсенти кафедраи адабиёти классикии тоҷики ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров	ВИЖАГИҲОИ СОХТОРИВУ МУНДАРИҶАВИИ МАСНАВИИ “КОРНОМА”-И ИБНИ ЯМИН	336
73.	Темирзода Бахтовар. омӯзгори бахши Таърих ва бостоншиносии АХИҶ Тоҷикистон	КИШВАРШИНОСИ АСРИ XIX АВВАЛИ АСРИ XX-И ТОҶИК АБДУРАҲМОНИ МУСТАҶИР	343
74.	Тўқсанова Зилола, Бухоро давлат университети Физика кафедраси ўқитувчиси	АҲМАД ДОНИШ МЕРОСИДА ФАЛАКИЁТГА ОИД МАЪЛУМОТЛАР (“МАНҒИТЛАР ХОНАДОНИ САЛТАНАТИНИНГ ҚИСҚАЧА ТАРИХИ” АСАРИ МИСОЛИДА)	348
75.	Турапова Моҳидил Турдиевна, Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси тарих фанлари фалсафа доктори (Phd)	ШАҲАРЛАРДА МИГРАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ДЕМОГРАФИК ҲОЛАТИНИ ДИНИЙ ЭЪТИҚОДЛАР ВА МАРОСИМЛАРГА ТАЪСИРИ	350
76.	Turobov Bekpulat Nusratullaevich Candidate of Philosophical Science, Associate Professor Head of the department of scientific research, innovation and pedagogical training at SamSIFL	PHILOSOPHY OF ALISHER NAVOI	357
77.	Турсунов Анвар Сайпуллаевич Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси эркин тадқиқотчиси	ЎЗБЕКИСТОН ЖАНУБИДАГИ ШАҲАРЛАРДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИ ВА УНИНГ АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДАГИ ЎРНИ	360
78.	Турсунов Сайпулла Н. “Жаҳон тарихи” кафедраси мудир, профессор Термиз давлат университети Ўзбекистон	ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖАНУБИЙ ҲУДУДЛАРИДА АВТОХТАН ЭТНИК КОМПОНЕНТЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	365
79.	Tursunov O'ktam Saypullayevich, Termiz davlat universiteti tarix ta'lim yo'nalishi 1-bosqich magistranti	ANOLINI IJTIMOIY HIMOYALASH TIZIMIDA “NURONIY” JAMG'ARMASINING O'RNI	368
80.	Турсунов Ф.А. Сибирский университет потребительской кооперации, Убайдуллоев А.Т. Худжандский государственный университет им. акад. Б. Гафурова	ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ОБУЧАЮЩИЙСЯ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	371
81.	Турсунова Ю.Б. таянч докторанти ЎзРФА Тарих институти	ТУРКИСТОН АССРДАГИ ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ БИЛИМ ЮРТЛАРИ ФАОЛИЯТИ ТАРИХИДАН	375
82.	Тўхтаев Абдугани Қиличович Термиз давлат педагогика институти доценти Ўзбекистон	ЎЗБЕКИСТОН-ТОЖИКИСТОН ТРАНСКОММУНИКАЦИЯ СОҲАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК	379
83.	Убайдуллоев А.Т., Элмуродова С., устодони МДТ "Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик	“ТОҶИКОН”– И БОБОҶОН ҒАФУРОВ: НАҚШ ВА МАҚОМИ АСАР ДАР ХУДШИНОСИИ ХАЛҚУ МИЛЛАТИ ТОҶИК	381

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	Бобочон Гафуров		
84.	Убайдуллоев Ахрорчон, Амаков Сорбон Устодони МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров”	НИЗОМИ БОСАЛОҲИЯТ: ДУРНАМО ВА ТАТБИҚИ БОСАМАРИ ОН ДАР РАВАНДИ ТАЪЛИМ	386
85.	Ҳакимов Назар Ҳакимович Ташкентский государственный экономический университет, заведующий кафедрой «Общественно-гуманитарных и точных наук». Доктор философских наук, профессор. Дильрабо Турсуновна Амридинова Ташкентский университет прикладных наук, Профессор кафедры «История». Доктор философских наук (DSc). Севара Асанбаевна Курбанова Ташкентский государственный экономический университет, Независимый соискатель кафедры «Общественно-гуманитарных и точных наук».	АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕСТВЕННО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУКИ ПРОБЛЕМЫ ИХ ОБУЧЕНИЯ	391
86.	Убайдуллоев Ахрорчон – устоди кафедраи педагогикаи умумии МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров”, Яҳёев Муҳаммадхўча -дотсенти ФДТТ дар шаҳри Исфара	КАМОЛОТИ ҲАР ЯК ИНСОН ДАР ШИНОХТИ ЁСТ	396
87.	Убайдуллоев Ахрорчон устоди кафедраи педагогикаи умумии МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров”, Яҳёев Муҳаммадхўча - дотсенти ФДТТ дар шаҳри Исфара	ПЕШАИ ОМУЪЗГОРИ ТАЪМИМГАРИ ШУОИ ИЛМУ МАЪРИФАТИ ҚОМЕА АСТ	401
88.	Убайдуллоев А.Т., Устоди МДТ “ ДДХ ба номи академик Бобочон Гафуров”	ТАҲСИЛОТИ ФАРОГИР: ТАЪЛИМУ ТАРБИЯИ КЎДАКОНИ ИМКОНИЯТАШОН МАҲДУД	406
89.	Умаров Шуқрилло, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Имом Бухорий халқаро илмий-адқикот маркази бўлим бошлиғи. Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори	ИЛМ-МАЪРИФАТНИ ТАРҚАЛИШИДА МАРКАЗИЙ ОСИЁ АЛЛОМАЛАРИНИНГ БҮЮК ХИЗМАТЛАРИ	411
90.	Умарова Шодона магистранти курси 2 – юми ихтисоси забон ва адабиёти тоҷики Донишқадаи омуъзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент	КОРБАСТИ САНЪАТИ ИҲОМ ДАР ҲАЗАЛИЁТИ ҲОФИЗ	415
91.	Умеджанова Малика Лукмановна Преподаватель Бухарского государственного педагогического института	СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ НА ОСНОВЕ АКЦИОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА НА ПРАКТИКЕ	419
92.	Файзиев А.Н. сармуаллими кафедраи педагогикаи умумии МДТ“ДДХ ба номи	ТАШАККУЛИ МУНОСИБАТҲОИ ФАРҲАНҒИ ТАРБИЯИ ХОНАНДАГОНИ СИНФҲОИ ИБТИДОИ	422

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	академик Бобочон Ғафуров” Тошева Х.Б. сармуаллими кафедраи педагогикаи умумии МДТ “ДДХ ба номи академик Бобочон Ғафуров”		
93.	Фанзова Феруза Шакировна доктор философии (PhD) по филологическим наукам и.о. доцента кафедры русского языкознания Факультета зарубежной филологии Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека г.Ташкент, Узбекистан	ИЗУЧЕНИЕ ОФИЦИАЛЬНО-ДЕЛОВЫХ ДОКУМЕНТОВ XVII В. В ЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	428
94.	Файзуллаева Мавлюда Хамзаевна, тарих фанлари доктори Термиз давлат университети, Жаҳон тарихи кафедраси доценти	МАРКАЗИЙ ОСИЁ ХАЛҚЛАРИНИНГ АНЪАНАВИЙ ТАОМЛАНИШИДА ТАБИИЙ УНСУРЛАР АҲАМИЯТИ	432
95.	Хайназаров Бахромжон Бахтиёрвич, Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Жаҳон тарихи кафедраси доценти, PhD, доцент	ТУРКИСТОНГ ГЕНЕРАЛ ГУБЕРНАТОРЛИГИДА ТИББИЁТ СОҲАСИДАГИ ЎЗГАРИШЛАРДА ТУБ БЎЛМАГАН АҲОЛИНИНГ РОЛИ	438
96.	Накимова Muyassar Rashidovna Termiz davlat pedagogika instituti Falsafa va ma'naviyat asoslari kafedrası o'qituvchilari Ўзбекистон Patiyev Xoldor Ikromovich	МА'NAVIY TARBIYA - MILLAT MA'NAVIYATI BARHAYOTLIGINING MUHIM OMILI.	445
97.	Холикова Дилобархон Махситовна Ферганского ГУ. г.Фергана. Узбекистан	МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАВЫКОВ ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ	448
98.	Хамраев Махмуд Мирзакулович - докторант Навоийского государственного педагогического института	ЖИЗНЬ АМИРА АЛИМХАНА В ЭМИГРАЦИИ	452
99.	Хамраев Акмал O'zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi Samarqand viloyati boshqarmasi tasarrufidagi 28-Ixtisoslashtirilgan Davlat Umum-ta'lim Maktab Internati matematika fani o'qituvchisi	TRIGONOMETRIK FUNKSIYALAR TARIXI, ATAMALARI VA AMALIY MASHQ, TATBIQ	458
100.	Ҳасанова Махфират Иномовна муаллимаи кафедраи умумидонишгоҳии информатикаи МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров” (Ҷумҳурии Тоҷикистон ш.Хучанд) Икромова Инобатчон Умарбоевна н.и.п., дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии информатикаи МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров” (Ҷумҳурии Тоҷикистон ш.Хучанд) Ғуфронов Додахон Начмидинович н.и.г., дотсент, мудири кафедраи геоэкология ва методикаи таълими	ТАТБИҚИ ХИЗМАТРАСОНИҲОИ ЭЛЕКТРОНИ ДАР РУШДИ ИҚТИСОДИЁТИ МИНТАҚА	467

**“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ
МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.**

	факултети геоэкология ва туризми МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров” (Ҷумҳурии Тоҷикистон ш.Хучанд)		
101.	Хатамова Раъно Зафаржон қизи Ўзбекистон тарихи давлат музей бўлим мудир Ўзбекистон миллий университетини доценти Тарих фанлари фалсафа доктори (PhD)	ЎЗБЕКИСТОНДА СУВ МАНБААЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ГИДРОТЕХНИК ИНШООТЛАР РИВОЖИГА ТАЪСИРИ.	470
102.	Хидиров Холмамат Жураевич, Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси ўқитувчиси (PhD)	СУРХОН ВОҲАСИ ТРАНСПОРТ ТИЗИМИДА ЙЎЛ ҚУРИЛИШИНИНГ АҲАМИЯТИ	480
103.	Холиқов З.Е., Termiz davlat universiteti O‘zbekiston tarixi va manbashunosligi kafedrasida dotsenti Sharifi Gavharshodbigum Termiz davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi. Ўзбекистон	BUXORO AMIRLIGI DAVRIDA SHIMOLIY AFG‘ONISTON AHOLISINING MODDIY MADANIYATI VA HUNARMANDCHILIGI.	484
104.	Холиқов Юнус Ортиқович Самарқанд давлат чет тиллар институти Гуманитар фанлар ва ахборот технологиялари кафедраси доценти фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)	ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ В МОЛОДЕЖИ	489
105.	Холиқова Рахбар Ergashevna tarix fanlari doktori, professor Toshkent davlat texnika universiteti <u>Toshkent, O‘zbekiston</u>	O‘ZBEKISTON-QOZOG‘ISTON : TA’LIMDAGI HAMKORLIK	495
106.	Xolmanova Feruza Uralovna Termiz davlat universiteti Jahon tarixi kafedrasida tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)	YANGI O‘ZBEKISTONDA O‘TKAZILGAN IQTISODIY ISLOHATLAR NATIJASIDA OZIQ-OVQAT SANOATINING O‘RNI	500
107.	Холматова Зулфия Топиболдиевана ФарғонаДУ (PhD)	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТАЪЛИМГА ГЕНДЕРЛИ ЁНДАШУВНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАМОЙИЛЛАРИ	503
108.	Холмуминов Х.Э Термиз давлат университети жаҳон тарихи кафедраси доценти. Ўзбекистон	МАҲАЛЛА ИНСТИТУТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МУҲИМ ЖИҲАТЛАРИ	509
109.	Ҳочиева М.Х., Қўзиева Н.Х. омўзгорони кафедраи умумидонишгоҳии сиёсатшиносӣ	ВАҲДАТИ МИЛЛИЙ ПОЯИ СУЛҲУ СУБОТ	513
110.	Xudayberdiyev Shamsutdin Tulqinovich. Termiz davlat pedagogika instituti. Ўзбекистон	SURXON VOHASINING SUG‘ORILISHI TIZIM TARIXIDAN	516
111.	Хушбоқов П.Ш. Термиз давлат педагогика институти доценти Ўзбекистон	МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ САНОАТИ РИВОЖЛАНИШИ: МУАММОЛАР ВА ЮТУҚЛАР	518
112.	Хушвақов Наби Олимович Тарих фанлари доктори, “Шахрисабз” давлат музей-қўриқхонаси бош директори	ШАҲРИСАБЗ МУЗЕЙ ҚЎРИҚХОНАСИДАГИ САНГАРОШЛИҚДА “АБАДИЙ ҲАЁТ” ФАЛСАФАСИ	523
113.	Ҳакимова Хонбуви Ҳакимовна Исраилова Сохиба Бурибайевна Кушматова Дилдора Эргашевна	ЗДОРОВЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ	525

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	Самаркандский государственный медицинский университет		
114.	Хакимова З.А., Курбоова М.У., Усанов Р.Т. ГОУ “ХГУ имени академика Б.Г.Гафурова”	ФИЛОСОФСКОЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНЫ О СЕМЬЕ	529
115.	Ҳасанова Дилфуза Одиловна Филология фанлари доктори, доцент Кўқон Давлат педагогика институти Раҳмонкулов Абдуназар Уралович Филология фанлари номзоди, доцент Хужанд давлат университети	ТИЛ ВА ЭТНОС	535
116.	Ҷахиш Аҳмад Зоҳир. (Афғонистон)	СУЛҲУ ВАҲДАТ ДАР ТОҶИКИСТОН – ҚУДРАТИ ҲОКИМИЯТИ ТОҶИКОН ДАР ҶАҲОН	538
117.	Ҷомӣ Бахтзода, мудири шӯъбаи электронии Китобхонаи шаҳри Душанбе ба номи Абулқосим Лоҳутӣ	АҚИДАҲОИ ДИДАКТИКӢ ВА ФАЪОЛИЯТИ ОМУЪЗГОРИИ САДРИДДИН АЙНӢ	541
118.	Ҷўраева Хайриҷон Юнусҷоновна - декани факултети санъати тасвирӣ ва технологияи МДТ ДДХ ба номи академик Б.Гафуров	ХУСУСИЯТҲОИ ХОСИ РУШДИ ҶОМЕАИ ИМРӯЗА ҲАМЧУН ШАРТИ ХАТМИИ ТАҲСИЛОТИ ФОСИЛАВИИ МУОСИР ДАР МУАССИСАҲОИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН	544
119.	Шадманов К.Б., доктор философских наук, профессор Бухарский государственный медицинский институт	МАНДЕВИЛЬ: ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ АНГЛИЙСКОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ	550
120.	Шамолов А.А., ДДМ ба номи М.В Ломоносов., Усанов Р.Т., Усанов Б.Р. МДТ “ДДХ ба номи академик Б.Гафуров”	ЗАМИНАҲО Ё КОНТЕКСТИ ТАЪРИХИВУ ФАРҲАНГИИ ФАЛСАФАИ ҚАДИМИ ХАЛҚИ ТОҶИК	557
121.	Шамсиева Дилором д.ф.п.н. (PhD) НавГПИ.Узбекистан	УЧЕБНЫЕ ЗАДАНИЯ НА ЗАНЯТИХ ПО РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ ПО ТАКСОНОМИИ Б. БЛУМА	562
122.	Шамшоди Ҷамшед, доктори фалсафа (PhD) аз рӯйи ихтисоси филология, дотсенти кафедраи адабиёти тольики Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ	ТАРҒИБИ ҶОЯҲОИ ВАТАНДӯСТӢ ВА ХУДШИНОСИИ МИЛЛӢ ДАР АШЪОРИ АСАДГУЛЗОДАИ БУХОРОӢ	565
123.	Sharipov Shohruz Faxriddin o'g'li - O'z FA Tarix instituti kichik ilmiy xodimi	ЯНОН МАМЛАКАТЛАРИДА ХУСУСИЯТЛАШТИРИШ СИЙОСАТИ: ТАҲРИВА ВА АМАЛИЙОТ	571
124.	Шарифова Гулбону, устоди калони кафедраи забон ва адабиёти тоҷик	ЛАБИ АҲЛИ ЗАБОН НАТВОН БА МӢҲРИ ХОМӢШӢ БАСТАН	576
125.	Шарифова Гулшарӣ Ҳамдамовна, номзади илмҳои филологӣ	ТАСВИРИ ҲАЙВОНОТ ДАР АШЪОР МАВЛОНО ҶАЛОЛИДДИНИ БАЛҲӢ	579
126.	Шаропова Шахноза Раҳматиллоевна – кандидат	ТЕХНОЛОГИЯ ВЫРАЩИВАНИЯ МИКРОВОДОРОСЛИ	598

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	биологических наук (PhD), Бухарский государственный университет, Узбекистан. Исмоилова Дилноза Зубайд кизи - Студентка 13.5-био 19 группы		
127.	Шарофиддинова Амина , аълочии маорифи халқи Ўзбекистон, узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон, Самарқанд, соли 2023	“ШАРТНОМАИ ДЎСТИИ АБАДӢ” ДАР АМАЛ	600
128.	Sharopov Saidusmon , Termiz davlat universiteti Jahon tarixi kafedrasi o'qituvchisi	O'ZBEKISTONNING JANUBIDA SHAHARLAMODDIY MADANIYATI (XVIII ASRNING IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARIDA)	607
129.	Шаропов Ш.А.- доктори илмҳои педагогӣ. профессори МДТ «Донишгоҳи давлатии Хуљанд ба номи академик Б.Ғафуров».	САЛОҲИЯТИ КАСБИИ ОМУЎЗГОР ҲАМЧУН ОМИЛИ МУҲИМИ РУШДИ ТАҲСИЛОТ	610
130.	Шерматов Дустназар Саидович , д.ф.м.н, профессор, Расулов Сунатулло Несьматуллоевич . муаллими калон, МДТ «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯали ибни Сино».	МАСИРИ ИНФИРОДИИ РУШДИ КАСБИИ ОМУЎЗОРИ МУОСИРИ ФИЗИКАИ МУАССИСАҲОИ ТАҲСИЛОТИ МИЁНАИ УМУМӢ	614
131.	Шерматов Дустназар Саидович , Туйчиев Абдучаббор Ашурович , Маъруф Азиза , МДТ “Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино”, Тоҷикистон МДТ “Қолечи тиббии ш.Панҷакент”, Тоҷикистон	МЕТОДИКАИ НАМУНАИ ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҲОИ ТИББӢ	617
132.	Шодиева Шахло Солиевна Бухоро давлат университети доценти. т.ф.ф.д.(PhD)	БУҲОРО ҲУҚМДОРЛАРИНИНГ ВАЛИАҲДЛИК МАСАЛАЛАРИ	625
133.	Шоев А. Муҳандиси технологияҳои иттилоотӣ Донишкадаи исломии Тоҷикистон ба номи Имоми Аъзам – Абӯханифа	ТАЪЛИМ БО УСУЛИ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ИТТИЛООТӢ ДАР МУАССИСАҲОИ ТАҲСИЛОТӢ МИЁНА, КАСБӢ ВА ОЛӢ ДАР ЗАМОНИ МУОСИР	628
134.	Shodiyev Jahongir Jo'raqulovich Buxoro muhandislik-texnologiya instituti “Ijtimoiy fanlar” kafedrasi o'qituvchisi, falsafa fanlari doktori (PhD).	INSON TARBIIYASI, KAMOLOTI VA QADRI MASALASI SHARQ ALLOMALARI NAZDIDA	633
135.	Шодиева Ирода Саъдуллаевна – магистрант Навоийский государственный педагогический институт Республика Узбекистан	ЭЛЛИПТИЧЕСКИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ КАК ОСОБЫЙ ВИД НЕПОЛНОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ	640
136.	Шоев Иззатулло Хусенович старший преподаватель Бухарского государственного университета (Республика Узбекистан)	СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРСТВА В КОНЦЕ XIX В.	642
137.	Эвадуллаев Тохир Имом Бухорий халқаро тадқиқот маркази бўлим бошлиғи илмий-	“УҚУДУЛ АҚОИД” КАЛОМ ИЛМИГА ОИД МУҲИМ МАНБА СИФАТИДА	647
138.	Egamberdiev Botir Hamzaevich Termiz davlat pedagogika inistituti	MARKAZIY OSIYO TEMURIYLAR DAVRI YOZMA MANBALARIDA	654

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	O‘zbekiston		
139.	Egamberdiev Botir Hamzaevich Termiz davlat pedagogika inistituti O‘zbekiston	SURXONDARYONING QADIMGI EPIGRAFIK YODGORLIKLARINI O‘RGANISH TARIXSHUNOSLIGI	657
140.	Ergashev Jahongir Yunus o‘g‘li BuxDU Jahon tarixi kafedراس dotsenti, t.f.f.d. (PhD)	BIRINCHI TURK XOQONLIGI TA‘SIRINING SHARQIY YEVRPAGA KIRIB BORISHI XUSUSIDA	660
141.	Эргашев Сухроб Мухиддинович Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази илмий ходими	ТУРКИСТОНДА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ СОВЕТЛАШТИРИЛИШИ	663
142.	Эргашева Д. Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав	МЕТОДИКАИ ИСТИФОДАИ ТЕХНОЛОГИЯИ КОМПЮТЕРЙ БО МОДЕЛҲО ВА ПРЕЗЕНТАТСИЯҲО	667
143.	Эркаев Сафар Абдулхайрович, доцент кафедрасы истории археология, этнография и религиоведение, ГОУ «Худжанского государственного университета имени академика Б.Гафурова», кандидат истрических наук (г.Худжанд, Республики Таджикистан). <u>Усанов Равшан Тураевич,</u> доцент кафедрасы политологии ГОУ «Худжанского государственного университета имени академика Б.Гафурова», кандидат философских наук	РОЛЬ И МЕСТО АБУ РАЙХАН БЕРУНИ В МИРОВОЙ. НАУКЕ	672
144.	Эркинов Афтондил ф.ф.д., Метрополитен санъат музейи стипендаты (АҚШ)	ФРАНЦИЯДА НАВОИЙ ИЖОДИНИНГ ЎРГАНИЛИШИГА ДОИР.	678
145.	Erkinova Nigora Тошкент	E. SHUKUR SHE‘RLARIDA BADIY SAN‘ATLAR VA ULARDA LEKSIK BIRLIKLARNING QO‘LLANISH XUSUSIYATLARI	681
146.	Эшов Б.Ж. Д.и.н., проф. Карши ГУ(Узбекистан)	РОЛЬ ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ В СИСТЕМЫ ВЗАИМОСВЯЗИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	690
147.	Юлдашева Гуландом.	МАРИЯ САБТЕЛНИ АЛИШЕР НАВОИЙ ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА	694
148.	Yuldosheva Muhayo Abdulloyevna applicant of the department of Tajik language and literature SEI «Khujund State University after B.Gafurov»	REVIEW AND COMPARISON OF THE RUSSIAN TRANSLATION OF «SAYR-UL-IBAD» BY HAKIM SANAI GHAZNEVI	701
149.	Юнусова Г.С., доктор философских наук Доцент кафедрасы «Гуманитарные науки»	ЗНАЧЕНИЕ МОРАЛЬНОЙ КРАСОТЫ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ЧЕЛОВЕКА В ТОЛКОВАНИИ АБДУЛКАДИРА ГИЙЛАНИ	705
150.	Юсупов Улугбек Камалович Чирчик шаҳар касб-хунара мактаби директори	МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ПРОФШКОЛАХ	713
151.	Юсупов Ғолибчон Ғаниевич Муаллими калони кафедраи молия ва қарзи ДИС ДДТТ	МОҲИЯТИ СТРАТЕГИЯИ МАРКЕТИНГй ВА НАҚШИ ОН ДАР РУШДИ КОРХОНАҲОИ ЧУМҲУРИИ ТОЧИКИСТОН	717
152.	Yalgashov Umidjon Meliboy o‘g‘li Guliston Davlat Universiteti	VIRTUAL LABORATORIYALARDAN FOYDALANIB TALABALARNING KASBIY TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH KOMPONENTLARI	720
153.	Яхшиликова Нозима Илхомовна Абдурахимова Жасмина Собиржоновна Бухарский государственный	К ИЗУЧЕНИЮ ВОДНО-БОЛОТНОЙ ФЛОРЫ БУХАРСКОЙ ДОЛИНЫ	724

“ПАЁМИ ДОНИШКАДА”, “АНВОРИ ИЛМ”, “ТАФАККУРИ ТАЪРИХ”. НАШРИ МУШТАРАК, 2023 №№-1-2-3.

	университет, руководитель, студенты факультета Агрономии и биотехнологии		
154.	Яхёев Муҳаммадхўча – дотсенти ФДТТ дар шаҳри Исфара, Убайдуллоев Ахрорчон устои кафедраи педагогикаи умумии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров	ОИЛА- РАҲНАМОИ ҲАЁТ	728
155.	Ҳазратқулова Элмира Темурийлар тарихи давлат музейи илмий ходими филология фанлари бўйича (PhD) фалсафа доктори	МАРИЯ САБТЕЛНИ – ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИ АДАБИЙ МАНБАЛАРИНИНГ ТАДҚИҚОТЧИСИ	732
156.	Раҳмонов Ф.Х. ассистент кафедри финансы и кредит ВЭД	НАЛОГОВОЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЕ: ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	742
157.	Ergashev Jahongir (Buxoro) t.f.f.d. (PhD) Navruzova Marjona (Buxoro) Osiyo xalqaro universiteti talabasi	MAXSUS TARIX FANLARI TIZIMIDA PALEOGRAFIYANING O‘RNI	746
158.	Эргашева Мавлуда Зулқандар қизи юридик фанлари номзоди, доцент Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети мустақил изланувчиси	АБДУРАУФ ФИТРАТ – ИНСОН ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИ ХУСУСИДА	749
159.	Наврузов Э.М. ГОУ «Худжандский государственный университет им.академика Б.Гафурова».	ОСНОВНЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ СРЕДСТВАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ	754
160.	G‘afurov Doniyor Oripovich Buxoro muhandislik-texnologiya instituti “Ijtimoiy fanlar” kafedراسи dotsenti, falsafa fanlari doktori (PhD).	ОИЛА VA НИКОН МУНОСАБАТЛАРИ МАДАНИЯТИНИ МУСТАҲКАМЛАШДА ДИНИЙ ҚАДРИЯТЛАРИМИЗНИНГ ТУТГАН О‘РНИ	758
161.	Темиров Шероз Тўраевич, Институти муҳандисий-технологии Бухоро	МИРСИДДИҚҲОНИ ҲАШМАТИ БУХОРОЙ ВА ОСОРИ Ў	763
162.	Фотомаълумот аз густариши анчуман/фотоинформация о ходе конференции артуч-V (4-6 июли соли 2023)		829

Нашри илмӣ

МАВОДИ Анҷумани илмӣ-амалии байналмиллалии “Хонишҳои V – уми Артуҷ” бахшида ба “Масоили мубрами илмҳои педагогӣ, иҷтимоӣ-гуманитарӣ ва фанҳои дақиқ дар замони муосир”, 4-6 июли соли 2023 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент. Ҷилди II –.844 с.

МАТЕРИАЛЫ Научно-практической международной конференции “V – е Артучевские чтения”, посвященной «Актуальным вопросам филологических, социально-гуманитарных и естественных наук в современное время», 4-6 июля 2023 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент. Том II. 844 с.

MATERIALS Scientific and practical international conference “IV - s Artuchs Readings”, dedicated to “Actual Issues of Philological, Social, Humanitarian and Natural Sciences in modern times”, July 4-6, 2023 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent. Vol. II. 844 s.

Муҳаррир Гулпарӣ Шарифова

Муҳаррири махсус Шероз Темиров

Верастории Ш. Воҳидов

**Нашри махсус
Специальный выпуск
Special edition**

© ДОТП, “Анвори илм”, соли 2023.

**Маводи анҷуман дар Шуъбаи илм ва инноватсия омода карда шуд
Нашри ротопринтӣ.
Қоғази офсетӣ. Хуруфи Times New Roman Tj. Ҷузъи чопии шартӣ 42.
Адади нашр 200.
Ба чоп 16.08.2023 имзо шуд.**

